

Bemutatjuk Jerzy Kłoczowski lengyel egyháztörténészt

Jerzy Kłoczowski a Lublini Katolikus Egyetem professzora, a varsói felkelés nemzedékéhez tartozik. 1941-ben a Honi Hadsereg katonája lett, harcolt és súlyosan megsebesült az 1944-es varsói felkelésben. 1945 márciusától a hadifogságból kiszabadulva először a poznańi, majd a toruni Copernicus Egyetem hallgatója lett, ahol 1948-ban kapott diplomát, majd két évre rá ugyanott doktorátust szerzett. 1950-től a mai napig a Lublini Katolikus Egyetem oktatója, 1967-től címzetes, majd 1974-től rendes professzora. 1957-ben megalapítja a Lengyel Egyházi Történeti-földrajzi Intézetet, és mint ennek vezetője irányítja a több kötetesre tervezett Közép-Kelet-Európa társadalom- és vallástörténeti atlaszának szerkesztési és kiadási munkáit. Egyetemi tanárként nagyon széles körű kutató-, oktató- és tudományszervező munkát végez mind hazájában, mind külföldön, többek között az Egyházak Összehasonlító Történetének Nemzetközi Bizottságában, amelynek 1980-tól alelnöke. Vendégprofesszorként tanított Oxfordban, a Merton College-ban (1980), Medison Visconsinben az USA-ban (1985) és a párizsi Sorbonne IV-en (1985–1987), ezenkívül számos előadást tartott nyugat-európai és amerikai egyetemeken és konferenciákon, így több alkalommal a College de France-ban. Vendégoktatóként elsősorban arra törekedett, hogy a nyugati diákokkal megismertesse Közép-Kelet-Európa középkori történetét, ennek eredményeként néhány francia diákot sikerült megnyernie arra, hogy a középkori Magyarország egy-egy kérdéskörét válassza doktori disszertációjának témájául.

Tudományos munkája mellett Jerzy Kłoczowski jelentős közéleti és társadalmi feladatokat is vállal. Fiatal korától fogva részt vesz a lengyel katolikus értelmiség mozgalmaiban. 1984-től vezető munkatársa a II. János Pál pápa alapította Keresztény Kultúra Intézetének. Megalakulásától kezdve tagja a Szolidaritásnak, majd 1981 decemberétől annak titkos szervezeteiben is munkát vállalt. Tagja volt a Lech Walensa mellett működő Állampolgári Bizottságnak, majd a 90-es évek elején Lublin vajdaságot képviselte a szenátusban. 1991-től a lengyel UNESCO Bizottság elnöke, az UNESCO Végrehajtó Bizottságának tagja.

Professzorai közül Kazimierz Tymieniecki és Karol Górski volt rá legnagyobb hatással. Górski ösztönzésére kezdett Lengyelország középkori egyháztörténetével foglalkozni, és látott hozzá a lengyel domonkosok történetének feldolgozásához. Kutatómunkájának első szakaszát a rendtörténeti kutatások jellemezték. Különösen a koldulórendek érdekelték, de néhány tanulmányban foglalkozott a ciszterekkel és a bencésekkel is. Fiatal korától fogva – az általa szerkesztett egyháztörténeti atlaszhoz is kapcsolódva – érdeklődik Közép-Kelet-Európa középkori történetének problematikája iránt, és ez a kutatási irány az utóbbi években felerősödött munkásságában. A Lengyelországot, Csehországot és Magyarországot érintő összehasonlító ku-

tatások elmélyítése és koordinálása érdekében a közelmúltban hozta létre a Lublini Egyetemen a Közép-Kelet-Európa Intézetet.

Jerzy Kłoczowski különösen a francia és olasz történészekkel áll több évtized óta szoros szakmai összeköttetésben. Magyar kollégái közül első-sorban Györffy Györggyel, Fügedi Erikkal és Hervay L. Ferencsel volt, illetve van rendszeres kapcsolatban.

Jerzy Kłoczowski munkásságának válogatott bibliográfiája

Ze stosunków narodowościowych na Śląsku w XV i poszątkach XVI. wieku, (Szilézia nemzetiségi viszonyairól a 15. században és a 17. század elején). In: Przegląd Zachodni, R. VII. 1951, t. 3, Nr. 11/12, 546-557.

Związki dominikanów śląskich z Polską w średniowieczu, (A sziléziai domonkosok kapcsolatai Lengyelországgal a középkorban) In: Spraw. z Czyn. Wydawn. i Posiedzeń Nauk. oraz Kronika Tow. Nauk. KUL, Nr. 4, 1949/1951. 70-73.

Dominikanie prowincji polskiej na Pomorzu XV w., (A lengyel provincia domonkosai a 15. századi Pomóriában) In: Spraw. Tow. Nauk. w Toruniu, R. V, 1951 (druk: 1953) 72-74.

Polska prowincja donimikańska w wiekach średnich, (A lengyel domonkos rendtartomány a középkori századokban) In: Spraw. z Czyn. Wydawn. i Posiedzeń Nauk. oraz Kronika Tow. Nauk. KUL, Nr. 5, 1951/1952 (druk: 1953) 42-59.

Związki Dominikanów Śląskich z Polską w XIII i XIV w., (A sziléziai domonkosok kapcsolatai Lengyelországgal a 13-14. században) In: Spraw. Tow. Nauk. w Toruniu, T. VI, 1952 (druk: 1955) z. 1-4. 48-53.

Dominikanie polscy na Śląsku w XIII-XIV wieku, (Lengyel domonkosok Sziléziában a 13-14. században) Lublin, 1956, s. XXVII. 356. (Towarzystwo Naukowe KUL. Rozprawy Wydziału Historyczno-Filologicznego, T. 17).

Reforma polskiej prowincji dominikańskiej w XV-XVI w., (A lengyel domonkos rendtartomány 15-16. századi reformja) In: Roczniki Humanistyczne, T. 4, 1953 (druk: 1957), z. 4, 45-92.

Dominikanie polscy nad Bałtykiem w XIII w., (Lengyel domonkosok a Balti tengernél a 13. században) In: Nasza Przeszłość, R. VI, 1957, 83-126.

Prace nad Atlasem historycznym Kościoła w Polsce, (A „Lengyel egyház történeti atlasza”-nak munkálatai) In: Roczniki Humanistyczne, T. VI, 1958, z. 5, 259-274.

Zarys historii i rozwoju przestrzennego miasta Chełma, (Chelm város történetének és területi fejlődésének vázlata) In: Roczniki Humanistyczne, T. VI, 1958, z. 5, 193-221.

Przyczynek do krytyki Liber beneficiorum Długosza, (Adalék Długosz Liber beneficiorumának kritikájához) In: Studia Źródłoznawcze, T. II, 1958, 155-161.

Problem średniowiecza a współczesna historiografia, (A középkor problémája és a modern historiografia) In: Zeszyty Naukowe KUL, R. 1, 1958, Nr. 3, 61-78.

Z zagadnień funkcji społecznych cystersów w Polsce średniowiecznej, (A ciszterciek társadalmi funkciójáról a középkori Lengyelországban) In: Opusculum Casimiro Tymienieckiego septuagenario dedicata, Poznań, 1959, 105-126.

Problematyka badań kultury umysłowej Polski piastowskiej, (A Piast-kori Lengyelország szellemi kultúrája kutatásának kérdésköre) In: Historia Polski do połowy XV wieku, pod red. Gerarda Labudy, Warszawa, 1960, 203-219.

Vita communis kleru w XI–XII wieku, (A klérus „vita communis”-a a 11–12. században) In: Roczniki Humanistyczne, Prace z historii, T. 10, 1961, z. 2, 5–40.

Les chanoines en Pologne aux XIe–XIIe s., In: La vita commune del clero nei secoli XI–XII. Atti della settimana di studio: Mendola, settembre 1959 (vol. 2), Milano, 1962, 66–70.

Główne typy źródeł fo geografii historycznej Kościoła w Polsce, (A lengyel egyház történeti földrajzának fő forrástípusai) In: Spraw. z Czynności Wyd. i Posiedzeń Nauk. oraz Kronika Tow. Nauk. KUL, Nr. 12, 1961 (druk: 1962) 81–85.

Rozwój i problematyka badań nad geografiją historyczną Kościoła katolickiego, (A katolikus egyház történeti földrajza kutatásának kialakulása és kérdésköre) In: Roczniki Humanistyczne, T. 11, 1962, z. 2, 5–93.

Eremityzm na ziemiach Słowiańszczyzny Zachodniej w X–XI w., (Remeteség a nyugat-szlávság országaiban a 10–11. században) In: Spraw. z Czyn. Wyd. i Posiedzeń Nauk. oraz Kronika Tow. Nauk. KUL, Nr. 13, 1962 (druk: 1963), 96–100.

Analiza źródłoznawcza lubelskiej księgi konsystorskiej z lat 1452–1466, (A lublini 1452–1466 közötti konzisztóriumok jegyzőkönyvek forrásismereti elemzése) In: Sprawoz. z Czynności Wydawniczych i Posiedzes Nauk. oraz Kronika Tow. Nauk. KUL, Nr. 13, 1962 (druk: 1963), 106–109.

Kwerenda polska w archiwach watykańskich w 1962 roku, (Lengyel gyűjtés a vatikáni levéltárakban 1962-ben) In: Przegląd Historyczny, R. 55, 1964, z. 2, 257–266.

Wspólnoty chrześcijańskie. Grupy życia wspólnego w chrześcijaństwie zachodnim od starożytności do XV wieku, (Keresztény közösségek. Közös élet csoportjai a nyugati kereszténységben az ókortól a 15. századig) Kraków, 1964, 554.

Lublin po nadaniu prawa miejskiego, (Lublin a városi rang elnyerése után) In: Dzieje Lublina. Próba syntezy, T. 1, Lublin, 1965, 45–56.

Zarys rozwoju organizacji Kościoła katolickiego w Polsce, (A lengyel katolikus egyház szervezeti fejlődésének vázlata) In: Rozwój organizacji Kościoła w Polsce, Znak, R. 17, 1965, Nr. 11/12, 1404–1407.

Badania nad dekanatem kazimierskim w XVI–XIX wieku, (A 16–19. századi kazimierzi dekanatus kutatása) In: Roczniki Humanistyczne, T. 14, 1966, z. 2. Historia, 5–6.

Dominikanie polscy nad Bałtykiem w XIV–XVI stuleciu, (Lengyel domonkosok a Balti tengernél a 14–16. században) In: Pastori et Magistro. Praca zbiorowa wydana dla uczczenia jubileuszu 50-lecia kapłaństwa ks. biskupa dra Piotra Kałwy, Lublin, 1966, 489–508.

Les ordres mediants en Pologne á la fin du Moyen Âge, In: Acta Poloniae Historica, T. 15, 1967, 5–38.

Les structures ecclésiastiques, et les structures sociales et étatiques en Europe IXe au XIe siècle, In: L'Europe aux IXe–XIe siècles. Aux origines des États nationaux. Actes du Colloque international sur les Origines des États européens aux IXe–XIe siècles, tenu á Varsovie et Poznań du 7 au 13 septembre 1965, Varsovie, 1968.

Zakony na ziemiach polskich w wiekach średnich, (Szerzetesrendek lengyel földön a középkorban I.) In: Kościół w Polsce, T. 1: Średniowiecze, Kraków, 1968, 375–582.

Ze związków Polski z krakami zachodnimi u schyłku średniowiecza. Studia zagraniczne dominikanów prowincji polskiej, (Lengyelország kapcsolatai a Nyugattal a középkor végén. A lengyel rendtartomány domonkosainak külföldi tanulmányai) In: Polska w Europie. Studia historyczne pod red. Henryka Zinsa, Lublin, 1968, 109–136.

Kształcenia w polskiej prowincji dominikańskiej w początkach XVI w., (Az oktatás a 16. század eleji lengyel domonkos rendtartományban) In: Zapiski Historyczne, T. 34, 1969, z. 3, 107–123.

Zaskony w średniowiecznym Kościele polskim, (A szerzetesrendek a középkori lengyel egyházban) In: Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce, cz. 1: Początki i zarys rozwoju, Lublin, 1969, 89–94.

O badaniach nad historią Kościoła w Polsce, (A lengyelországi egyháztörténeti kutatásokról) In: Więź, R. 12, 1969, Nr. 5, 13–18.

Zagadnienie rozpowszechniania kultury scholastycznej w Polsce u schyłku wieków średnich, (A skolasztikus kultúra elterjedése Lengyelországban a középkor végén), In: Biuletyn Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, Sec. A: Humanistyka, Vol. 6/9, 1966/1969, 83–88.

Studia w polskiej prowincji dominikańskiej za prowincjatu Jakuba z Bydgoszczy (1447–1478), (A lengyel domonkosok tanulmányai Bydgoszczi Jakab tartományfőnöksége idején) In: Europa–Słowiańszczyzna–Polska. Studia ku uczczeniu profesora Kazimierza Tymienieckiego, Poznań, 1970, 457–481.

Kościół w Polsce, T. 2. Wieki XVI–XVIII, ... Red. Jerzy Kłoczowski, Kraków, 1970.

Archives de l'Eglise en Pologne, In: La Pologne au XIIIe Congres International des Sciences Historiques á Moscou, T. 1, Varsovie, 1970, 183–199.

Kościół krakowski w X–XIX wieku. Sesje naukowe poświęcone historii diecezji krakowskiej w lutym 1966, r., (A krakkói egyház a 10–19. században. Tudományos ülészek a krakkói egyházközség történetéről 1966. február) In: *Analecta Cracoviensia*, T. 2, 1970 (druk: 1971) 447–450.

La vie monastique en Pologne et en Bohême aux XI–XII siècles, (?) In: *Il monachesimo e la riforma ecclesiastica (1049–1122)*. Atti della quarasettimana internazionale di studio, Mendola, 23–29 agosto 1968, Milano 1971.

Kult. św. Michała Archanioła w Polsce średniowiecznej, (Szt. Mihály arkangyal kultusza a középkori Lengyelországban) In: *Zeszyty Naukowe KUL*, R. 14, 1971, Nr. 4, 19–27.

Les Cisterciens en Pologne, du XIIe au XIIIe s., In: *Commentarii Cistercienses*, A. 21, 1970, s. 111–134.

Polska w Archiwum Watykańskim. Dokumenty średniowieczne, (Lengyelország a vatikáni levéltárban. Középkori dokumentumok) In: *Studia Zródłoznawcze*, T. 17, 1972, 167–172.

Prowincja polska cystersów w świetle akt kapituł generalnych tego zakonu z XV w., (A ciszterciek lengyel rendtartománya 15. századi generális káptalani iratok tükrében.) In: *Polska w świecie. Szkice z dziejów kultury polskiej*, Warszawa, 1972, 179–198.

Rowój Dominikanów w państwie polsko-litweskim w XVII–XVIII wieku, (A domonkosok a 17–18. századi lengyel-litván államban) In: *Sprawoz. Towarzystwa Naukowego KUL*, Nr. 19, 1971 (druk: 1972) 70–76.

Polska prowincja dominikańska w XVI wieku 1520–1600, (A lengyel domonkos rendtartománya a 16. században 1520–1600) In: *Sprawoz. Tow. Nauk. KUL*, Nr. 19, 1971 (druk: 1972), 99–102.

Polska prowincja dominikańska za Zygmunta Augusta w świetle akt kapituł prowincjonalnych, (A lengyel domonkos rendtartomány Zsigmond Ágost idején tartományi káptalani iratok tükrében) In: *Roczniki Humanistyczne*, T. 20, 1972, 55–62.

Wielki zakon XVII-wiecznej Rzeczypospolitej u progu swego rozwoju. Dominikanie polscy w świetle wizytacji generalnej z lat 1617–19, (A 17. századi Rzeczpospolita nagy szerzetesrendje fejlődése küszöbén. Lengyel domonkosok az 1617–19-es általános vizitáció fényében) In: *Nasza Przyszłość*, T. 39, 1973, 103–180.

Polacy a cudzoziemcy w XV wieku, (Lengyelek és külföldiek a 15. században) In: *Swojskość i cudzoziemszczyzna w dziejach kultury polskiej*, Warszawa, 1973, 38–67.

Dominikanie prowincji polskiej w okresie reform trydenckich, (A lengyel rendtartomány domonkosai a tridentí reformok idején) In: *Z zagadnień kultury chrześcijańskiej*, Lublin, 1973.

Zakonnicy dominikańscy 1772–1971/2, (Domonkos szerzetesek 1772–1971/2) In: *Sprawozd. Tow. Nauk. KUL*, Nr. 20, 1971 (druk: 1974), 77–81.

Les hôpitaux et les Frères mediants en Pologne au moyen âge, In: *Etudes sur l'Hist. de la Pauvreté (Moyen Age XVe s.)*, Vol. II. 1974, 621–635.

Franciszkanie a sztuka europejska XIII. wieku, (A ferencesek és az európai művészet a 13. században) In: *Sztuka i ideologia XIII wieku*, Wrocław, 1974.

Structures socio-religieuses de la Pologne historique. Grandes lignes de recherches, In: *Miscellanea Historiae Ecclesiasticae*, Vol. 5: Colloque de Varsovie 27–29 Octobre 1971 sur la cartographie et l'histoire socio-religieuse de l'Europe jusqu'à la fin du XVIIe siècle, Louvain, 1974.

Zakon Braci Kaznodziejów w Polsce 1222–1972. Zarys dziejów, (A prédikáló testvérek rendje Lengyelországban 1222–1972. Történeti összefoglalás) In: *Studia nad historią dominikanów w Polsce 1222–1972*, pod red. J. Kłoczowskiego, T. 1, Warszawa, 1975, 19–141.

Studia nad historią dominikanów w Polsce 1222–1972. (Tanulmányok a domonkosok Lengyelországi történetéről 1222–1872) Pod red. J. Kłoczowskiego, T. 1–2, Warszawa, 1975–1976.

Zakony w diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego w XIV–XVIII wieku, (Latin szertartású szerzetesrendek a przemysli egyházkerületben a 14–18. században) In: *Nasza Przyszłość*, T. 43, 1975, 27–72.

Rozwój środkowowschodniej Europy w XIV wieku, (Közép-Kelet-Európa fejlődése a 14. században) In: *Sztuka i ideologia XIV wieku*, Warszawa, 1975, 13–52.

Les hôpitaux et les Frères mendiants en Pologne au moyen âge, In: *Études sur l'Histoire de la pauvreté (Moyen Âge–XVIe siècle)*, Paris, 1974, 621–635.

Solus de Polonia... Polacy na soborach powszechnych XII–XIII wieku, (Solus de Polonia... Lengyelek a 12–13. századi egyetemes zsinatokon) In: *Cultus et cognitio. Studia z dziejów średniowiecznej kultury*, Warszawa, 1976, 259–265.

Un cas de visite dans une province de l'Ordre des Frères Prêcheurs à l'époque post-tridentine: Damieu de Fonesca en Pologne (1617–1619), In: *Studia Gratiana*, T. 20, Rome, 1976, 65–71.

Le développement de la civilisation en Europe Centrale et Orientale au XIVe et XVe siècles, „*Questiones Medii Aevii*”, Vol. 1, 1977, 111–138.

La province ecclésiastique de la Pologne et ses évêques, In: *Le istituzioni ecclesiastiche della „Societas christiana” dei secoli XI–XII.*, Milano, 1974, 437–444.

Zakony w Polsce (966–1974), (Szerzetesrendek Lengyelországban (966–1974) In: *Metody i źródła do badań z historii społecznej XIX i XX wieku (Na przykładzie żeńskich zgromadzeń)*, Lublin, 1975, 9–33.

Zakony żebracze w Polsce średniowiecznej, (Koldulórendek a középkori Lengyelországban) In: *Zeszyty Naukowe KUL*, R. 21, 1978, Nr. 1, 48–56.

Chrześcijaństwo a historia kultury polskiej, (Kereszténység és a lengyel kultúra története) In: *Znak*, R. 30, 1978, Nr. 10/11, 1391–1408.

Dalszy etap prac nad Atlasem historycznym chrześcijaństwa w Polsce, (A lengyel kereszténység történeti atlaszának következő munkálatai) In: *Geografia historyczna Kościoła w Polsce*, In: *Summarius* Nr. 4, 1975, (druk: 1978), 191–198.

Rozwój środkowowschodniej Europy w XV wieku, (Közép-Kelet-Európa fejlődése a 15. században) In: Szuka i ideologia XV wieku. Pod red. Piotra Skubiszewskiego, Warszawa, 1978, s. 17–53.

Na 900-lecie śmierci świętego Stanisława biskupa i mecenika, (Szt. Piotr Skubiszewski püspök és vértanu halálának 900 éves évfordulójára) In: Znak, R. 31, 1979, Nr. 4/5, 297–463.

Les grandes lignes d'histoire de l'Eglise en Pologne medievale. In: Instituzioni, cultura e società in Italia e in Polonia, Galatina, 1979, 105–127.

Problem wieiego Stanisława i jego kultu, (Szt. Szaniszló és kultusza) In: Wicz, R. 22, 1979, Nr. 4, 37–42.

Les grandes lignes d'histoire de l'Eglise en Pologne medievale, In: Istizioni, cultura e società in Italia e in Polonia (sec. XIII–XIX). Atti del Convegno italo-polacco di Studi Storici (Lecce-Napoli, 10–17 febbraio 1976). A cura di Cosino Damiano Fonesca, Galatina 1979.

Ruchy obserwanckie i reformatorskie w zakonach późnego średniowiecza, (Obszerváns és reformmozgalmak a kései középkorban) In: Kwartalnik Historyczny, R. 86, 1979, Nr. 2, 552–553.

Chrześcijaństwo w Polsce. (A kerszténység Lengyelországban) In: Zarys przemian 966–1945. Praca zespołowa pod red. J. Kłoczowskiego Lublin, 1980.

The Mendicant Orders between the Baltic and Adriatic Seas in the Middle Ages. In: La Pologne au XVe Congres International des Scientes Historiques á Bucarest Etudes sur l'histoire de la culture de l'Europe Centrale-Orientale. Réunion et présentés par Stanisław Bylina, Wrocław, 1980, 95–110.

Italie et les cultures des élites ecclésiastiques de la Pologne au XVe siècle, In: Italia, Venezia e Polonia. Tra Medio Evo e Etá Moderna, a cura di Vittore Branca e Sante Gracioti, Firenze, 1980.

Avignon et la Pologne 1362–1378. In: Genése et débuts du grand schisme d'Occident, Avignon, 25–28 sept. 1978, Paris, 1980, 533–540.

Polska kultura religijna i jej miejsce w historii Europy, (A lengyel vallási kultúra és annak helye Európa történetében) In: Polska kultura religijna. Colloquim Salutis In: Wrocławskie Studia Teologiczne, T. 12, 1980, 9–144.

Christianizm elit i mas w Europie Srodkowo-Wschodniej XV w., (Az elit és a tömeg kereszténysége a 15. századi Közép-Kelet-Európában) In: Znak, R. 32, 1980, Nr. 12. (druk: 1981) 1582–1604.

Studies of the Christian Community of Medieval Poland, In: The Christian Community of Medieval Poland. Anthologies, Ed. by J. Kłoczowski, Wrocław, 1981, 7–26.

Dominicans of the Polish Province in Middle Ages, In: Christian Community of Medieval Poland. Anthologies, Wrocław, 1981, 73–118.

Die Zisterzienser in Klein-Polen und des Problem ihrer Tätigkeit als Missionare und Seelsorger. In: Die Zisterzienser. Ordensleben zwischen Ideal und Wirklichkeit Ergänzungsband, Köln, 1982, 71–78.

Sens społeczny polskiej maryjności, (A lengyel Mária-kultusz társadalmi jelentése) In: Wicz, R. 25, 1982, Nr. 7, 3–13.

Kler katolicki w Polsce sredniowiecznej. Problem pochodzenia i dróg awansu, (A sziléziai domonkosok kapcsolatai Lengyelországgal a középkorban) In: Kwartalnik Historyczny, R. 88, 1981, Nr. 4 (druk: 1982), 923–938.

Les Slaves dans la chrétienté aux XIVe et XVIIe siècles. In: The common Christian roots of the European nations, T. 1, Florence, 1982, 115–125.

Kapituły polskiej prowincji dominikańskiej w czasach saskich (1697–1772/3), (A lengyel domonkos rendtartomány káptalanjai a szász királyok alatt (1697–1772/3) In: *Słaski Kwartalnik Historyczny* Sobótka, R. 37, 1982, Nr. 3/4, 491–496.

Die Minderbrüder im Polen des Mittelalters, In: 800 Jahre Franz von Assisi. Franziskanische Kunst und Kultur des Mittelalters. Niederösterreichische Landesausstellung, Krems-Stein, Minoritenkirche 15 Mai–17 Oktober 1982, Krems-Stein, 1982, 318–331.

La géographie ecclésiastique de la Pologne au Moyen Âge, In: *Bullarium Poloniae*, T. 1: 1000–1342, Ediderunt et curaverunt Irena Sułkowska-Kuraś, Stanisław Kuraś, Romac, 1982, École Française de Rome.

S. Stanislas, patron de la Pologne au XIIIe s., In: *Pascua mediaevalia Studies voor Prof. Dr J. M. De Smet*, Red. R. Lievens, Louvain, 1983, 62–65.

Bracia Mnjejsi w Polsce średniowiecznej. (Minoriták a középkori Lengyelországban) In: *Zakony franciszkańskie w Polsce*, Red. J. Kłoczowski. T. 1: *Franciszkanie w Polsce średniowiecznej*, cz. 1: *Franciszkanie na ziemiach polskich*, Kraków, 1983.

Biskupi i kapituły w dziele Janka z Czarnkowa, (Püspökök és káptalanok Czarnkowi Janek művében) In: *Mente et litteris. O kulturze i społeczeństwie wicków średnich*. Red. H. Chłopocka, Poznań, 1984, 205–121.

Europa słowiańska w XIV–XV wieku, (A 14–15. századi szláv Európa) Warszawa 1984, 464, + 30. tábl.

Introduction à l'histoire socio-religieuse de la Pologne depuis le Moyen Âge jusqu'à nos jours, In: *Les contacts religieux franco-polonais du Moyen Âge à nos jours. Relations, influences, images d'un pays vu par l'autre. Colloque international organisé par le C.N.R.S. GRECO no 2*, Lille 5–7 octobre 1981, Préf. Michel Mollat, Paris, 1985.

La storica socioreligiosa della Polonia dal Medioevo fino a oggi, In: *Storia religiosa della Polonia a cura di Luciano Vaccaro*, Milano, 1985.

Les chartreux et la Pologne médiévale. In: *La naissance des chartreuses. Actes du VIe colloque international d'histoire et de spiritualité cartusiennes*, Grenoble, 12–15 sept. 1984, Grenoble 1985, 295–309.

Kościół katolicki w świecie i w Polsce – szkice historyczne, (A katolikus egyház a világban és Lengyelországban – történeti vázlatok) Katowice, 1986, 163.

Kłoczowski, Müllerowa Lidia, Skarbek Jan: *Zarys dziejów Kościoła katolickiego w Polsce*, (Kłoczowski – Müllerowa, Lidia – Skarbek, Jan, *A katolikus egyház lengyelországi történetének összefoglalása*) Kraków, 1986, 470.

Kościół w wiekach średnic na obszarze dzisiejszej diecezji kieleckiej, (A középkori egyház a mai kielcei egyházmegye területén) In: *Księga jubileuszu stulecia diecezji kieleckiej (1883–1983)*, Kielce, 1986, 193–214.

Louis the Great as King of Poland as Sean in the Chronicle of Janko of Czarnkow, In: *Louis the Great. King of Hungary and Poland*. Ed. by S. B. Vardy, G. Grosschmidt, L. S. Domonkos, New York, 1986, Columbia Univ. Press, 129–154.

Dzieje chrześcijaństwa polskiego, (A lengyel kereszténység története I.) t. 1, Paryż, 1987, 256.

Od pustelni do wspólnoty. Grupy zakonne w wielkich religiach świata, (A remetelakóktól a közösségig. Rendi csoportok a világ nagy vallásaiban) Warszawa, 1987, 299.

Avinion a Polska w XIV wieku. Na marginesie „Bullarium Poloniae”, (Avignon és Lengyelország a 14. században. A „Bullarium Poloniae” margójára) In: *Kultura polska a kultura europejska. Prace ofiarowane Januszowi Tazbirowi w sześćdziesiątą rocznicę urodzin*, Warszawa, 1987, 225–235.

Chrystianizacja Litwy. (Litvánia krisztianizációja) Red. Jerzy Kłoczowski, Kraków, 1987, 350.

Ambroise Jobert i Polska, (Ambrosie Jobert és Lengyelország) In: Znak, R. 40, 1988, Nr. 9, 101–104.

The Religions Orders and the Jews in Nazioccupied Poland. In: Polin, Vol. 3, 1988, 238–243.

Decydujący etap – wiek XIV–XV, (Döntő korszak – a 14–15. század) In: Uniwersalizm i swoistość kultury polskiej, t. 1, pod red. J. Kłoczowskiego, Lublin, 1989, 81–108.

Uniwersalizm i swoistość kultury polskiej, (A lengyel kultúra egyetemessége és sajátossága) t. 1–2, pod red. J. Kłoczowskiego, Lublin, 1989–1990.

La chrétienté byzantino-slave: une stabilisation difficile, In: Histoire du christianisme des origines à nos jours, T. VI, Paris, Desclér-Fayard 1990, 249–270.

Les ordres mendiants en Europe de Centrale-Est et du Nord, In: L'Eglise et le paepl chrétien dans les pays de l'Europe du Centre-Est et du Nord (XIV–XVe s.), Rome, 1990, 187–200.

Christianisation de la Pologne, In: Harvard Ukranian Studies, Vol. XII/XIII, 1988/9, Cambridge Man. 1990, 75–86.

Chrześcijaństwo i historia. Wokół nurtów reformy chrześcijańskiej VIII–XX w., (Kereszténység és történelem. A keresztény reform 8–20. századi irányzatairól) Kraków, 1990. 317.

Catholiques et protestants dans l'Europe du Centre-Est (1914–1958), In: Histoire du christianisme des origines à nos jours, T. XII, Paris, 1990, 703–742.

Die byzantinisch-slavishe Christenheit: ein labiles Geflecht, In: Die Geschichte des Christentums, T. VI, Herder, Freiburg, 1991, 247–263.

Dzieje chrześcijaństwa polskiego, (A lengyel kereszténység története) t. 2, Paryż, 1991, 345.

Die Entwicklung der Kirschen Mittelost-und Nord-Europas, In: Die Geschichte des Christentums, T. VI, Herder, Freiburg, 1991, 771–811.

L'Europe Centrale Orientale, In: Hisoire du christianisme des origine á nos jours, T. VIII, Fayard 1992, 561–594.

Ostmitteleuropa: Böhmen, Ungarn und Polen, In: Die Gestchichte des Christentums, T. VIII: Die Zeit der Konfessionen (1530–1620/30), Herder, Freiburg, 1993, 618–661.

Histoire religieuse de la Pologne, Paris 1987, 639.